

Innviðaráðuneyti
Skrifstofa samgangna
Katrín Pálsdóttir

Reykjavík, 9. janúar 2025

Efni: Umsögn Samorku um áform um frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum (EES-reglur – FuelEU Maritime), mál í samráðsgátt nr. S-249-2025

Samorka, samtök orku- og veitufyrirtækja, þakka fyrir tækifæri til að veita umsögn um áform um frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna innleiðingar reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2023/1805 (FuelEU Maritime).

Í reglugerðinni eru sett skilyrði á farþegaskip og flutningaskip yfir 5000 brúttótonnum að stærð hvað varðar styrk gróðurhúsalofttegunda frá þeirri orku sem notuð er á skip og sett skylda á farþegaskip og gámaflutningaskip hvað varðar orkunotkun við bryggju frá og með 2030.

Reglugerðin er hluti af svokölluðum Fit for 55 pakka Evrópusambandsins sem miðar að því að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda. Fjöldi annarra reglugerða er hluti af þeim pakka og má þar t.d. nefna svokallaða Afir reglugerð (Alternative Fuels Infrastructure Regulation) sem miðar að því að styðja við uppbyggingu innviða fyrir óhefðbundna orkugjafa í samgöngum, þar á meðal í siglingum.

Samorka telur mikilvægt að huga að heildstæðri innleiðingu þessara reglugerða þannig að saman fari kröfur til atvinnulífs og skyldur stjórnvalda til innviðauppbýggingar. Þá þarf að liggja fyrir áhrifamat stjórnvalda um áhrif á atvinnulíf og hagstjórnarsjónarmið.

Samorka styður markmið stjórnvalda um kolefnishlutleysi og að Ísland verði áfram leiðandi og fyrirmynd annarra þjóða í nýtingu grænnar orku. Mikilvægur liður í því er að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda í siglingum, auka notkun endurnýjanlegra orkugjafa og stuðla að orkuskiptum í samgöngum.

Aðildarfélög Samorku, einkum dreifiveitur rafmagns og sölufyrirtæki, munu í framkvæmd gegna lykilhlutverki við rafvæðingu hafna og afhendingu raforku til landtengdra skipa. Samorka telur mikilvægt að við innleiðingu reglugerðarinnar sé haft skýrt í huga að í rafvæðingu hafna og uppbyggingu landtenginga fyrir farþega- og gámaskip felast umfangsmiklar fjárfestingar í raforkukerfinu, einkum í dreifikerfum og eftir atvikum styrkingu flutningskerfis. Umfang slíkra fjárfestinga er mjög mismunandi eftir staðsetningu hafna, stærð og gerð skipa, aflþörf þeirra, legutíma og fyrirbyggjandi getu raforkukerfis á hverjum stað.

Samorka bendir í því sambandi á að samkvæmt mati á áhrifum lagasetningarinnar virðist raunverulegt mat á innleiðingu reglugerðarinnar í raun ekki hafa farið fram. Þannig liggur ekkert fyrir um hver slík fjárfesting verður og hvernig höfnum landsins verður ætlað að standa undir henni.

Aflþörf stærri skipa getur verið veruleg og komið fram í stuttum en álagsmiklum tímabilum. Slíkt kallar á vandaða áætlanagerð og raunhæfar forsendur um notkun, enda ræðst fjárhagsleg hagkvæmni

fjárfestinga í raforkukerfinu af því hvort fyrirsjáanlegt sé að nýting verði nægileg til að standa undir kostnaði.

Samorka leggur ríka áherslu á að tengingar vegna landtenginga skipa verði líkt og önnur verkefni dreifiveitna að standa undir stofn- og rekstrarkostnaði vegna tengingar notanda. Ef ekki liggur fyrir að fjárfesting í tengingu eða kerfisstyrkingu muni standa undir sér með eðlilegum tekjum af notkun, verður að beita ákvæðum um kerfisframlag í samræmi við gildandi lög, reglur og skilmála dreifiveitna. Með því er tryggt að kostnaður vegna sértækrar uppbyggingar, sem eingöngu þjónar afmörkuðum notanda eða starfsemi, leggist ekki á almenna notendur raforkukerfisins.

Samorka hvetur til þess að við áframhaldandi vinnu við frumvarpssmíð og innleiðingu reglugerða verði haft virkt samráð við þá aðila sem koma til með að verða fyrir áhrifum af upptöku reglugerðarinnar, hvort sem það eru skipafélög, hafnir, sveitarfélög eða aðildarfyrirtæki Samorku. Samorka er reiðubúin til áframhaldandi samtals og samráðs við stjórnvöld um málið.

Virðingarfyllst, f.h. Samorku

Katrín Helga Hallgrímsdóttir, lögfræðingur

VIÐAUKI SAMORKU VIÐ UMSÖGN UM ATVINNUSTEFNA AÐGERÐIR Í AÐGERÐARÁÆTLUN TIL EINFÖLDUNAR OG SKILVIRKNI

Í viðauka þessum eru taldar upp aðgerðir sem Samorka telur mikilvægt að verði í aðgerðarlista atvinnustefnu til næstu 4 ára. Aðgerðarlistinn styður skýrt við áherslur atvinnustefnu, sérstaklega um styrkingu innviða, einföldun regluverks og aukna orkuframleiðslu.

Hér eru ekki reifuð með ítarlegum hætti rök fyrir einstökum aðgerðum. Slíkur rökstuðningur hefur áður verið settur fram af hálfu Samorku og aðildarfyrirtækja í fyrri umsögnum og samskiptum við stjórnvöld. Samorka er að sjálfsgöðu reiðubúinn að útskýra einstakar aðgerðir frekar og koma að vinnu við nánari útfærslur.

1. Endurskoðun á rammaáætlun

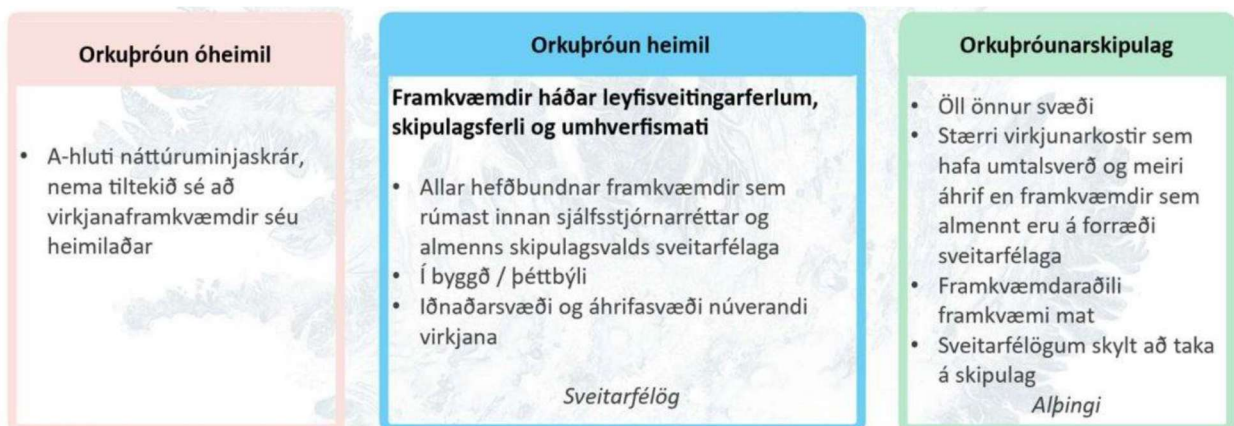
Samorka hefur ítrekað lagt til að ferli rammaáætlunar verði lagt af eða endurskoðað í heild sinni. Markmið rammaáætlunar hafa ekki gengið eftir, hvorki í því að ná sátt, tryggja orkuframleiðslu eða vernd náttúrunnar. Heildstætt mat á náttúruvernd fer nú fram á öðrum og yfirgripsmeiri lagagrundvelli en var við setningu laga um vernd og orkunýtingaráætlun frá 2011. Má hér sem dæmi nefna lög um náttúruvernd frá 2013 og lög um stjórn vatnamála frá 2011.

Samorka hefur jafnframt lagt fram fjölda tillagna að öðrum og minna íþyngjandi útfærslum á rammaáætlun en núverandi kerfi býður upp á. Nokkrar þeirra eru nefndar hér á eftir.

a. Orkuþróunarskipulag

Samorka lagði á árinu 2024 fram tillögur að orkuþróunarskipulagi sem gæti leyst af hólmi núverandi kerfi rammaáætlunar, haldið í aðkomu Alþingis að hluta orkuframkvæmda en komið öðrum í hefðbundið ferli leyfisveitinga og skipulagsmála. Einfalda framsetningu á skipulaginu má sjá á eftirfarandi mynd.

Sjá umfjöllun og nánari útfærslu [í umsögn um mál S-235/2024 í Samráðsgátt stjórnvalda.](#)

Umhverfis- og orkustofnun - eini tengiliður stjórnsýslu

b. Viðmið um orkuframkvæmdir í rammaáætlun

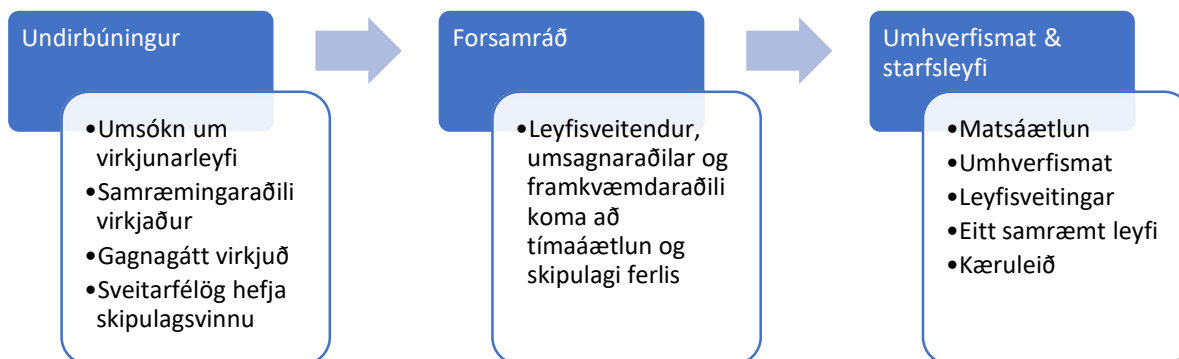
Allar hækkanir á viðmiði um þær framkvæmdir sem falla undir rammaáætlun yrðu til bóta, mundu styðja við orkuöryggi, áfallapol og draga úr kostnaði við minni orkuframkvæmdir sem til að mynda má gera ráð fyrir að skipti miklu fyrir þau svæði þar sem veikleikar eru í flutningskerfinu, eins og t.d. Vestfirði. Samorka telur eðlilegt að sveitastjórnir hafi mest um það að segja hvort og að hvaða leyti uppbygging orkuframleiðslu fari fram innan þeirra, rétt eins og við á um að aðra atvinnuuppbyggingu. Þannig eru engin haldbær rök fyrir því að ferli rammaáætlunar þurfi til að reisa eina vindmyllu eða litla vatnsaflsvirkjun, eins og staðan er í dag.

c. Vindorka

Til einföldunar mætti gefa út strax að um vindorku gildi sömu reglur um aðra orkugjafa. Þannig mundi skapast grundvöllur fyrir fjárfestingar og áframhaldandi vinnu þróunar- og framkvæmdaraðila og sveitastjórna. Árið 2021 var fyrst lagt fram lagafrumvarp um málsmeðferð virkjunarkosta í vindorku af hálfu þáverandi umhverfis- og auðlindaráðherra. Síðan þá hafa komið fram aðrar hugmyndir um sérstaka löggjöf og útfærslu á vindorku innan rammaáætlunar og enn eru boðaðar nýjar reglur í því sambandi. Á sama tíma er vinna hafin við að reisa fyrsta stóra vindorkuver á landinu. Óvissa um lagaþróun og tilheyrandi frestun hjá verkefnisstjórn rammaáætlunar á því að flokka vindorkukosti hvílir að mestu leyti á þeirri óvissu sem ríkir um hvaða sérstaka skipulag á að vera um vindorku á Íslandi.

2. Einn áfangastaður í stjórnsýslu – samræming stjórnsýsluferla – afgreiða leyfi á 2 árum

a. Sambætta málsmeðferð umhverfismats og starfsleyfisumsókna – 2 ár

Til einföldunar mætti strax horfa til þess að breyta orðalagi 11. gr. laga nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana þannig að skylt verði að sambætta málsmeðferð umhverfismats og starfs- eða rekstrarleyfis. Gera þarf til samræmis nauðsynlegar breytingar á 6. gr. reglugerðar nr. 550/2018.

b. Tímafrestir

Samorka leggur til að alls staðar þar sem orku- og veituframkvæmdir eru háðar leyfi eða umsögn stjórnvalds verði settir tímafrestir til afgreiðslu. Ef leyfi eða umsögn er ekki afgreidd innan tímafrests, þá má umsækjandi líta svo á að umsókn sé samþykkt eða ekki sé tilefni til að veita umsögn af hálfu stjórnvalds.

3. Vernd og brýnir almannahagsmunir

a. Brýnir almannahagsmunir

Samorka leggur til að leidd verði í lög almenn regla um að grænar orkuframkvæmdir og tengdar framkvæmdir (s.s. flutnings- og dreifikerfis) verði taldar í almannapágu og metnar í págu „yfirgnæfandi almannahagsmuna“ þegar stjórnvöld og dómstólar þurfa að framkvæma slíkt mat, alveg þangað til kolefnishlutleysi verður náð. Í þessu sambandi verði horft verði til tilskipana Evrópusambandsins um notkun orku frá endurnýjanlegum orkugjöfum (ESB/2018/2001 „REDII“) og tilskipun um breytingar á RED II (ESB 2023/2413 („REDIII“)). Sama gildi í tengslum við framkvæmdir og uppbyggingu innviða hitaveitu, vatnsveitu og fráveitu.

b. Tryggja vernd innviða

Í ýmsu samhengi, ekki síst með hliðsjón af nýlegum áherslum á áfallapol og viðnámsprótt, er mikilvægt að vernd orku- og veitumannvirkja sé tryggð í lögum. Í 86. gr. laga um fjarskiptavirki nr. 70/2022 er ítarlegt ákvæði um vernd fjarskiptavirkja. Er þar bæði kveðið á um bann við að reisa mannvirki þar sem fjarskiptavirki eru eða gera nokkuð það annað sem valdið getur skemmdum eða truflunum á fjarskiptavirki. Samorka leggur til að sams konar ákvæði verði tekið upp í raforkulög, lög um vatnsveitur sveitarfélaga, orkulög og lög um uppbyggingu og rekstur fráveitna.

4. Málaflokkar orku- og auðlindamála í einu og sama ráðuneyti

Til einföldunar og samræmingar leggur Samorka til að málaflokkar orku- og auðlindamála heyri undir eitt og sama ráðuneytið, Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneyti. Í því felst fyrst og fremst tvennt.

a. Umhverfismat til Umhverfis- og orkustofnunar

Samorka leggur til að þau verkefni Skipulagsstofnunar (Húsnæðis-, mannvirkja- og Skipulagsstofnunar) sem lúta að stjórnsýslu umhverfismats, samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021 verði færð til Umhverfis- og orkustofnunar. Í því felst bæði hagræði, einföldun og samlegð fagsviða og sérfræðipækkingar. Þá fer betur á því að stjórnsýsla á grundvelli laganna heyri í heild undir eitt og sama ráðuneyti. Með núverandi skipulagi og í samræmi við frumvarp til laga vegna sameiningar Skipulagsstofnunar og Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar á þingskjal 340, þá verður stjórnsýsla málaflokksins hjá stofnun sem heyrir undir Félags- og húsnæðismálaráðuneyti.

b. Kalt vatn flytjist til umhverfis- og orku og loftslagsráðuneytis

Sama á við um stjórnsýsluumhverfi vatns. Nánast allt regluumhverfi um kalt vatn lýtur stjórnsýslu Umhverfis- og orkustofnunar en málaflokkurinn heyrir nú undir innviðaráðuneyti. Samorka leggur til með hliðsjón af sömu sjónarmiðum og rakin eru hér að framan að málaflokkurinn verði færður til Umhverfis- orku- og loftslagsráðuneytis.

5. Fjárfestingarumhverfi

a. Vatns- og fráveita, arðsemi á eigið fé til nýfjárfestinga og viðhalds

Það er nauðsynlegt að vatns- og fráveitur hafi heimild til að tryggja hæfilega arðsemi á eigið fé til að standa undir fjárfestingum í innviðum. Slík heimild skapar fyrirsjáanleika og stöðugleika, sem er lykilatriði til að veitur geti sinnt samfélagslega mikilvægu hlutverki og ráðist tímanlega í nauðsynlega uppbyggingu. Núverandi lagaumgjörð er óljós og mismunandi eftir ólíkum tegundum veiturekstrar. Óvissa um heimildir vatns- og fráveitna til að reikna sér arðsemi á eigið fé hamlar fjármögnun og uppbyggingu þessara innviða.

b. Auknar álögur skerði ekki samkeppnishæfni

Það er mikilvægt að gætt verði hófs í skattlagningu á orkuframleiðslu til að tryggja áframhaldandi fjárfestingar og uppbyggingu innviða. Of háar álögur, hvort sem um er að ræða hærri fasteignaskatta vegna breytts fasteignamats eða á grunni auðlindagjalda, geta dregið úr samkeppnishæfni og seinkað orkuskiptum sem eru lykilatriði fyrir hagvöxt og orkuöryggi. Jafnvægi þarf að vera milli tekjuöflunar ríkis og sveitarfélaga og hvata til fjárfestinga, þar sem orku- og veitustarfsemi skilar nú þegar verulegum ávinningi til samfélagsins.

Samorka vísar um aðrar og frekari einföldunartillögur til umsagna aðildarfyrirtækja sinna við atvinnustefnu en einnig í umsagnir vegna frumvarps umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra á yfirstandandi þingi, 265. mál. Þá eru ýmis fleiri mál sem mikilvægt er að huga að til að tryggja einföldun, skilvirkni og nauðsynlegar fjárfestingar í orku- og veituumhverfi. Í viðauka þessum hefur verið snert á stærstu málaflokkunum í þessu sambandi.